

ZONDAG 3

ds L.J. Joosse, Groningen-NW

Preek over H.C. Zondag 3

Liturgie

Morgendienst

Votum en groet
Lied (LvK) 328: 1, 2 en 3
Wetlezing uit Exod. 20, om na te gaan of en in welke mate de gemeenteleden op weg zijn in de richting die God wijst;
Psalm 119: 12 en 13
Gebed om verzoening en verlichting door Gods Geest in Bijbellezing en verkondiging;
Schriftlezing: Jona 1: 1-16
Psalm 50: 1, 10 en 11
Preektekst: HC zondag 3
Preek
Antwoordlied: Psalm 31: 11 en 14
Gebed: dank aan de Here God voor de regelmatige evangelieverkondiging; gebed voor alle mensen en volken voor waarachtige, betrouwbare verkondiging; voorbede voor alle mensen en voor overheden, zieken en gezonden, jongeren en ouderen;
Collecte
Slotzang Gezang (GKv bundel) 166: 1 en 4
Zegen

Middagdienst:

Votum en groet
Lied (LvK) 328: 1, 2 en 3
Gebed om verzoening en verlichting door Gods Geest in Bijbellezing en verkondiging;
Schriftlezing: Jona 1: 1-16
Psalm 50: 1, 10 en 11
Preektekst: HC zondag 3
Preek
Antwoordlied: Psalm 31: 11 en 14
Geloofsbelijdenis: Gezang (GKv bundel) 179 a (of 179 b)
Gebed: dank aan de Heere God voor de regelmatige evangelieverkondiging en de vrijheid om in alle rust zonder militaire bewaking Gods naam te belijden met de kerk van alle eeuwen; gebed voor alle mensen en volken voor waarachtige, betrouwbare verkondiging; voorbede voor alle mensen en voor overheden, zieken en gezonden, jongeren en ouderen;
Collecte
Slotzang Gezang (GKv bundel) 166: 1 en 4
Zegen

! NB een aanwijzing: vóór het lezen van de tekst Jona 1: 1-3 is het goed het volgende te zeggen:

Hoofdstuk 1 en 2 van Jona vormen een prachtig geheel wat de Bijbeltekst betreft evenals Jona 3 en 4.

De eerste drie verzen van hoofdstuk 1 openbaren de opdracht aan Jona; vers 4-16 melden de grote storm die opsteekt; hoofdstuk 2 geeft de redding van Jona weer: de grote vis die hem opslokt.

In de NBV is de nummering rechtgetrokken; in de NV van 1951 was er een vers 17. Dat is nu het eerste vers van hoofdstuk 2.

Gemeente van Jezus Christus, brs, zrs, jongelui, gasten

In ons land keren veel mensen vandaag de kerk de rug toe. Erger nog, velen verloochenen hun belijdenis, hun christelijk geloof. Ze keren zich ervan af. Overigens gebeurt dat niet alleen in ons land, maar in heel Europa. En dat terwijl mensen in andere werelddelen zich juist vastklampen aan geloof en kerk. Zo in Afrika!

Wanneer je dan vraagt hoe ze tegen hun christelijke opvoeding, hun christelijk verleden aan kijken, dan hoor je mensen van gereformeerde afkomst zich nogal eens afzetten tegen wat wij hier in zondag 3 belijden. Ze zeggen soms dat ze gestruikeld zijn over wat daarin door de kerk geleerd wordt. Dit dus, dat we 'geheel onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad', 'in zonde ontvangen en geboren zijn'.

Dat is uitwerking van wat zondag 2 aan het slot zegt: we zijn allen geneigd God en onze naaste te haten. We kunnen en willen van oorsprong dus God niet lief hebben en ook onze naaste en onszelf niet. Integendeel, we zijn zo sterk op ons zelf gericht en op eigen voordeel uit, dat we God en allen liever de rug toe keren om ons eigen voordeel te kunnen trekken uit alles wat zich voordoet.

Dat wordt nu dus opgepakt en toegelicht in zondag 3. Het wordt preciezer en sterker gezegd: we zijn in zonde ontvangen en, normaal gesproken, negen maanden later in zonde geboren. Al vóór onze geboorte heerst het in ons: alle, allerlei kwaad. Zorgvuldiger nog wordt het ook herhaald: we zijn helemaal onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad.

Mensen van gereformeerde afkomst kun je vandaag horen zeggen: dat wil er bij mij niet in. Met zo'n mensbeeld wil ik niets meer te maken hebben. Dat verwerp ik hartgrondig. Het zou mij depressief maken en pessimistisch, alsof we niets goeds in ons hebben.

Alsof ook onze kinderen niets goeds kunnen doen en wij alleen maar negatief naar ons zelf en naar onze kinderen moeten kijken. Al vanaf de geboorte zouden wij als ouders baby's in de wieg met argusogen moeten behandelen: zo van: het kwaad zit er al in. En bij het opgroeien zou je hen moeten behandelen alsof ze kwaadaardig zijn. Maar onze kinderen zijn lief, zo wordt er dan gezegd. Wij hebben heus wel een goed karakter. Nee, met deze kerktaal hebben we echt niks.

Ze vergeten dan dat het hier niet gaat over wat *wij* als mensen met elkaar goed noemen. Wat wij aan onszelf en aan anderen voor goeds tot stand kunnen brengen. Want dat gebeurt inderdaad. Allerelei mensen kunnen uit zichzelf goede dingen doen. Mensen kunnen elkaar vaak goed behandelen. Dat wordt hier helemaal niet ontkend.

Nee, het gaat hier om de vraag of we *in onze relatie met God* onszelf kunnen redden, en kunnen doen wat *God* goed acht, of wij God(!) tevreden kunnen stellen met wat we doen en wie we zijn, en of wij aan ZIJN normen kunnen voldoen. Dat is wel wat anders dan voldoen aan de burgerlijke normen van fatsoen. De vraag is of wij met ons leven het bij Hem in orde kunnen maken, en wel zó, dat wij *getroost kunnen leven en sterven!*

Toch, gemeente, kunnen ook wij moeite hebben met wat hier door de kerk op papier is uitgesproken en uitgeschreven: wij zijn helemaal onbekwaam tot iets goeds en geneigd tot alle, tot allerlei kwaad.

Zelfs als we alle 52 zondagen van de Heidelbergse Catechismus niet als een stel losse onderwerpen behandelen, de zondagen als aparte hoofdstukjes niet los van elkaar zetten, dan kunnen we het ook als een probleem zien. Dan gaat zondag 3, zeg maar, over onze erfzonde, in het kader van wat zondag 1 heeft aangesneden; de vraag dus: hoe kun je troost en steun vinden in wat hier staat? Hoe kun je blij zijn, getroost met dit stukje kerkelijke belijdenis over onze zondige afkomst?

Maakt dit niet dat je toch echt negatief en meewarig naar jezelf en naar kinderen kijkt, naar die van jou of van anderen? Maakt het je neerslachtig als je zo naar je zelf kijkt? Geeft het echt steun, als je bedenkt dat je voor God niets kunt inbrengen en dat je voor Hem, bij Hem, niets bereiken kunt?

Gemeente, het lijkt me echt van groot belang ook hier vanuit de Bijbel vast te houden wat we in zondag 3 belijden. Want dit hebben we niet uit ons zelf bedacht. God is ook in dit opzicht duidelijk over wat Hij heeft geopenbaard.

Namelijk dit: Hij geeft ons een weg om de werkelijkheid echt onder ogen te zien. Naar de wereld te kijken zoals de wereld werkelijk IS.

Ook in deze zondagse catechismus gaan we niet met onze rug naar de wereld staan. We kijken niet gauw weg van wat ons bezielt, wat onze kinderen drijft, wat er in de wereld werkelijk gebeurt.

We zien het onder ogen en kijken niet weg voor het kwaad in deze wereld. En vooral kijken we niet weg van de manier waarop de wereld gered kan worden en de manier waarop we werkelijk toekomst kunnen zien gloren aan de einder van onze tijd.

Daarom lijkt het me waardevol om dit, wat we samen als kerkgemeenschap belijden, te verstaan vanuit Jona 1. Het gaat het om iets waarover we het samen als gelovigen en geloofsgemeenschap eens zijn.

Er zijn veel dingen en vragen die ons kunnen bezighouden, zoals ons mens-zijn en de afkomst van onze mensenwereld. Over deze zaken, het mensbeeld, zijn we het eens: zondag 3 is wat we gezamenlijk belijden. Vanuit de Bijbel als evangelie kan dat ons blij maken, blij met de weg van redding uit onze werkelijke ellende.

Daarom vat ik het zo samen:

De Bijbel leert ons (1) de echte oorzaak van onze ellende

(2) de enige overwinning op onze ellende

Het begint in dit boekje Jona meteen helder en prachtig. Zonder omhaal wordt er duidelijk gezegd: God kwam tot Jona. Wanneer en hoe wordt niet gezegd. Dat is dus niet aan

de orde. Daar gaat Jona 1 immers geheel aan voorbij. Het staat er meteen: van boven af kwam zijn roeping, zijn opdracht.

Met andere woorden: Het kwam niet uit Jona op om naar de grote stad Ninevé te gaan. Hij had zelf geen plan gemaakt om naar die wereldstad te reizen. Hij durfde wel een verre reis te maken. Dat blijkt uit het vervolg. Maar God nam het initiatief en riep hem vanuit de hemel om daarheen te gaan, naar Ninevé.

Dat betekent alleen al dit: God laat zijn schepping niet los. Ook al was er diep en zwaar gezondigd en was er een grote ellende in de wereldstad ontstaan, Hij zei niet bij zichzelf: laat ze maar aan hun lot over. Ik trek mij ervan terug. Ik trek Mij er niets van aan!

De reden van Gods ingrijpen wordt hier wel breed neergezet. Het kwaad was in Ninevé ontzettend groot geworden. Het geschrei en geschreeuw van ellende steeg ten hemel. Het stapelde, het hoopte zich op als een toren. De bevolking riep naar de hemel om uitkomst om redding.

Wat was er in Ninevé aan de hand? We weten het antwoord vooral van de profeet Nahum. In Ninevé heerste diefstal, plundering en beroving. Overvallen waren aan de orde van de dag, evenals steekpartijen en moord.

We kunnen het ons wel voorstellen vandaag, nietwaar, jongelui, brs en zrs? Je bent je leven niet zeker en je voelt je in de stad of in je dorp niet veilig meer. Mensen gaan alleen voor zichzelf. Ze stelen, roven, plunderen en moorden.

De Here kon het niet langer aanzien, niet langer het gekerm aanhoren. Jona moest er de naam van God gaan uitroepen en bekering eisen om een betere toekomst te doen gloren aan de einder van de menselijke horizon.

Anders gezegd, je kunt God niet betichten dat Hij de wereld niet zou willen redden, aan zijn eigen lot wil overlaten. Je kunt van God zelfs niet *denken* dat Hij zich van de ellende van de wereld niets aan trekt. Ook niet van de wereld buiten Israël, alsof Hij alleen zou zorgen voor zijn eigen volk, voor Juda en Jeruzalem.

Je kunt Hem derhalve niet verantwoordelijk stellen voor het kwaad dat in deze wereld heerst. Hij heeft de wereld zo geschapen dat het allemaal prima zou verlopen als er niet gezondigd was of wordt. Hij heeft de mensen(!) zo gemaakt dat er GEEN ellende zou heersen. Het gaat in zondag 3 niet om de dieren of de plantenwereld. Het gaat om ons en over ons.

Je kunt onze afkomst ook niet zo opvatten alsof Gods kinderen in het paradijs, in de hemel alleen maar zullen bezig zijn met allerlei liederen, zich zouden uitputten om dag en nacht te zingen.

Mensen zijn geschapen om Hem te loven en te prijzen. Dat wil niet maar zeggen, dat we geschapen zijn om altijd te blijven zingen, alsof we ook straks in de hemel en op deze aarde, in zijn koninkrijk, steeds maar bezig zijn psalmen en andere liederen te componeren en te zingen, de hele dag door.

Nee, we zullen God loven en prijzen in woord en daad, dus ook in de manier waarop we als mensen van elkaar genieten en door de wijze waarop we bezig zullen zijn met bomen, bloemen en dieren. Niet voor eigen begeerte, maar tot eer van onze Heer.

Dit is wat we belijden: God roept ons tot verantwoording en daar vluchten we niet voor weg. Want, zoals Jona merkte dat zijn roeping ONONTKOOMBAAAR, namelijk van BOVEN af tot hem kwam, en dat hij door God tot verantwoording werd geroepen, zo worden wij verantwoordelijk voor onszelf gesteld.

Jona wist het en beleed het: ik vereer de God van hemel en aarde. De Here was noch is een God die zich beperkt tot één stad, of tot één land. Jona stelde zich God anders voor dan de heidenen.

De kapitein van het zeeschip zei hem, Jona roep tot jouw God. Dan roepen we ieder ons eigen God aan en misschien is er dan redding. Jona deed schuldbelijdenis en erkende dat God overal heerst. God riep hem tot verantwoording. Zo roept God ons ook vandaag op om ons voor Hem te verantwoorden.

Ongetwijfeld weet u het, Dat hebben we al eerder in de Bijbel gelezen: mensen kruipen voor God weg. Adam en Eva verborgen zich. Jona vluchtte ook weg voor God. Maar er was geen ontkomen aan. Daarmee veroordeelde Jona zichzelf. Want hij kon reizen waarheen hij wilde, maar aan God ontkwam hij niet.

Dat belijden we hier samen. Want ook de moderne mens kan proberen de andere kant op te kijken en te doen of God niet bestaat, alsof hij met God geen rekening hoeft te houden. Hij kan de kerk, zelfs zijn christelijk geloof, zijn geloof in Jezus Christus de rug toe keren, de kerk verlaten.

Maar dan is hij van God niet af. Eens zal God ook hem of haar, u en mij ter verantwoording roepen: zijn wij door Jezus onze grote profeet, ook getuigen van zijn waarheid geworden? Of zijn we voor Hem weggevlucht, proberen we Hem te ontduiken?

Hij heeft immers zelf de wereld geschapen en Hij laat de mensenwereld ondanks het kwaad dat er groeit en bloeit, beter gezegd: het kwaad waarin de werldsamenleving zich verstrikt en dat de werldsamenleving verstikt – je voelt het vandaag toch om je heen: onveiligheid en verstikkende ellende? – Hij roept ter verantwoording. En onze troost is dat we niet weggijken, een andere kant op. We kijken eerlijk naar ons zelf en belijden tot onze troost dat we het kwaad onder ogen zien en de oorzaak van alle ellende bij onszelf zoeken.

Ook bij onze kinderen. We gaan hen niet bij voorbaat heilig en goed verklaren alsof zij niets op hun geweten hebben. We zeggen het eerlijk en oprecht tegen elkaar: wie voor God zijn schuld belijdt, zal licht zien en heerlijkheid, in één woord: redding. Want we leven niet alleen voor vandaag, we leven voor de toekomst, liefst eeuwig!

2.

Voorts belijden we de *enige overwinning* op onze menselijke ellende en op alle ellende van de wereld.

Kijk nog weer even naar Jona 1. De zeelieden doen belijdenis. Jona doet hen een oplossing aan de hand om uit de problemen te komen. Hij zegt: ga mij maar overboord. Eigenlijk is dat best wel sterk. Hij kon ook niet weten of hij uit de kokende golvenmassa zou worden gered. Hij offert zich op en wil voor deze zeelieden de verdrinkingsdood sterven.

Je kunt als Bijbellezer wel denken: ‘ja, maar Jona geeft niet zoveel om zijn leven’. Wel erg vaak en gemakkelijk schijnbaar zegt hij het blijkens dit boekje: ‘laat mij maar sterven, ik wil wel dood’.

Maar de zeelieden willen er eerst niet aan. Ze schrikken ervoor terug hem overboord in de geweldig hoge golven te werpen. Een verdrinkingsdood willen ze Jona niet aandoen. Daarom zoeken ze eerst een andere oplossing. Ze roeien eerst zo hard ze kunnen naar land. Dat is hun eerste reactie op Jona's voorstel. Op hun manier proberen ze toch veilig het land te bereiken. Maar de zee wordt al onstuimiger, zo staat er: de zee wordt al onstuimiger *tegen hen!* Dat betekent: er is meer aan de hand dan een verschrikkelijke storm!

Ze hebben – en dat is toch merkwaardig voor ervaren zeelieden – de storm niet zien aankomen. Het overviel hen. Ja, zó wordt het verteld en vertaald: het kwam van God. Het kwam van Boven. Het was vanwege Jona tegen hen gericht. En aan Gods maatregelen valt niet te ontkomen.

Dat beseffen ze. Zo roepen ze dan tot de Here, de God van Jona. Ze verwijten hem: hoe kun je voor een universele God wegvlugten? Wonderlijk toch? Zij denken aan beperkte goden, Jona kent de God van hemel en aarde, van elk land en elke zee. Dan kon Jona toch weten dat je nergens ter wereld ontkomt aan God, voor Hem kunt wegvlugten?

Ziet u wat er in feite in Jona 1 gezegd wordt door de ruwe zeelieden? Zij willen geen bloed vergieten om er zelf beter van te worden! Ze vragen de God van Jona om niet verantwoordelijk te worden gesteld voor de dood van één man ter wille van eigen redding als ze uiteindelijk Jona oppakken en overboord werpen. Dat was voor hun besef: ze werpen hem de dood in. Ook voor Jona betekende het: ik geef me als mens, één mens, tot redding van allen. Maar van tevoren zeggen de heidenen dat ze niet voor die dood verantwoordelijk willen zijn. Zij willen geen bloed vergieten!

Begrijpt u waarom de Here Jezus later tegen de vijandig gezinde Farizeeën zegt: ‘jullie vragen om een teken. Jullie krijgen geen ander teken dan dat van Jona’. Nee, niet de vis was een teken: *Jona zelf* was het teken. De heidenen wilden niet verantwoordelijk zijn voor zijn dood. Dat moest de Farizeeën toch wat zeggen toen ze plannen maakten om onschuldig bloed te vergieten en Jezus te doden?

Wij mogen het ook vandaag belijden: er is overwinning op de ellende van mensen. Dat spreken we samen uit in zondag 3. Want we kijken naar die ene grote profeet die zichzelf overgaf in de dood.

Tegelijk kijken we naar onszelf. Wij behoeven elkaar niet meer te redden; we zouden het niet eens kunnen. We kijken naar wat onze grote Profeet, Jezus Christus, heeft gezegd en gedaan. Hij kwam in de wereld, de wereld van gewone mensen, onze alledaagse wereld om voor ons in ons gewone dagelijkse leven de Geest te verdienen. Wie tot Hem roept om de Geest en zich tot Hem keert, zich tot God bekeert, zal hulp vinden voor zichzelf en voor zijn kinderen.

Welnu, brs en zrs, jongelui, als de ellende in je leven omhoog komt, kruip niet weg voor de oorzaak van alle ellende. Als er zich een ellendige situatie omhoog komt in jouw huwelijk, of als jullie jongelui problemen hebben op school, of met je ouders, of hoe en waar ook, dan ga je samen als ouders en kinderen tot God en zelf allereerst door het stof, toch? Zo belijden we dat. Dat brengt toch redding? Dan hou je jezelf toch niet tegen beter weten in recht overeind? Want dat helpt niet. Wees maar eerlijk!

Of ben je daar, zoals de moderne mens, te koppig, te trots, te hoogmoedig voor? Als dat zo is, dan moet je toch al een beetje aanvoelen dat je jezelf te gronde richt. Dat ervaar je toch: trotse mensen zitten zichzelf vaak in de weg en blokkeren hun eigen licht en toekomst.

Zo willen we als kerkgemeenschap niet zijn. Daar gaat het hier om. Voor God willen wij door het stof gaan en onze werkelijkheid onder ogen zien. Jezus is gekomen om ons door zijn Geest op het goede spoor te zetten en ons redding te schenken. Daarom belijden we tot onze troost dat we de werkelijkheid begrijpen en verstaan in het licht van Gods waarheid.

Dat geeft steun! Dat brengt ons er toch altijd weer toe om zelf in te binden en bijvoorbeeld samen te bidden als man en vrouw, als gehuwden en ongehuwden, als kinderen en ouders. We schamen ons toch niet onze knieën voor Hem te buigen?

Dan alléén is er toekomst voor ons leven. En leven willen we toch? En dat ook voor goed, voor eeuwig. Welnu dat ligt vast in Hem, Jezus Christus, die ons maakt tot zijn profeten en profetessen, als getuigen in de wereldstad van vandaag!

Amen.